

Seurannassa täyteen 20 vuotta — päiväperhoset ovat matkalla pohjoiseen

Kimmo Saarinen

Neljä miljoonaa päiväperhosta — tähän kiteytyy nyt 20 vuotta jatkuneen perhosseurannan keskeisin saalis. Luku on todella suuri, katsotaanpa sitä miltä kantilta tahansa. Otettakoon konkreettinen esimerkki Etelä-Karjalasta, jonka päiväperhosiin keskittyvältä Joutsenon laskentalinjalta on kirjattu samana aikana (vuodet 1991–2010) yhteensä 62 000 yksilöä toukokuun alun ja syyskuun lopun välillä. Tätä linjaa kiertämällä päiväperhosseurannan yksilömäärään päästään noin 1 300 vuodessa, 28 500 laskentakerralla ja 78 500 laskentakilometrin jälkeen — siis lähes kaksi kertaa maapallon ympäri Päiväntasaajaa pitkin! Seurantatietojen takaa löytyvät 663 päiväperhosseurannan osallistujaa ovat todellakin tehneet verrattoman työn.

KUVA 1. Valtakunnallisen päiväperhosseurannan vuosittaiset yksilömäärät suhteutettuna havaintopäivien määriin vuosina 1991–2010.

Vuoden 2011 aikana seurannan päiväperhostiedot on tarkoitettu koota kirjan muotoon. Lajeihin painottuvassa osuudessa tarkastelu lähtee elinympäristöistä: oman osionsa saavat niityt ja muut perinneympäristöt, puoliavoimet reuna- ja metsäympäristöt (metsänreunat, voimalinjat, hakkuuaukot jne.), pellot ja pihapiirit, suot sekä arktiset alueet. Jokaisesta lajista on levinneisyyskartta (havainnot 10 km × 10 km tarkkuudella) sekä yleisyyden ja runsauden kehitystrendi vuodesta 1991 vuoteen 2010. Miten lajin asema on muuttunut, onko se taantunut vai levinnyt, harvinaistunut vai runsastunut, kiikissä rajallisessa ympäristössä vai hakeutunut kenties korvaaviin ympäristöihin? Kirjassa myös arvioidaan, miltä päiväperhoslajistomme näyttää tulevaisuudessa, mitkä lienevät todennäköisimpiä maalle uusia lajeja ja mitkä nykyisistä voisivat olla ensimmäisiä ilmastonmuutoksen uhreja — vai onko sellaisia?

Seurannalla on toki muitakin ulottuvuuksia. Kirjan johdantoteksteissä valotetaan valtakunnalliseen seurantaan johtaneita syitä ja sen tulosten hyödyntämistä erilaisissa tutkimushankkeissa. Lyhyt esittely Euroopan ja Suomen päiväperhoslajistoon nostaa samalla esiin lajiryhmän uuden nousun hyönteistutkimuksen etujoukkoihin 1990-luvulla. Kirjassa myös annetaan puheenvuoro seurannan ”kasvoille”. Mukana on ollut satoja vapaaehtoisia, joilla syitä ja taustoja päiväperhosten tarkkailuun lienee yhtä monta kuin on osallistujiakin.

Haastatteluihin pohjautuvissa teksteissä kerrotaan mm. alusta lähtien mukana olleesta Seuran jäsenestä, hyönteisharrastusten joukossa poikkeuksellisen innokkaasta naisperhostajien noususta, nuoren harrastajan terveestä ja vahvasta luontosuhteesta, ammatikseen perhosten parissa työskentelevästä sekä seurannan yhteydessä merkittävän uuden perhoslöydön tehneestä harrastajasta.

Kirjoitustyö on alkanut Suomen kulttuurirahaston Etelä-Karjalan rahaston apurahan turvin. Esimakuna tulevasta otettakoon tiedotusvälineiden kannalta yksi keskeisin seurannan tunnusluku eli perhosten määrä suhteessa havaintojen tekoon käytettyyn aikaan — oliko kulunut päiväperhoskesä hyvä vai huono? Oheisesta kuvasta käy hyvin ilmi, kuinka päiväperhoset ovat alkuodotuksista poiketen runsastuneet seurannan edetessä. Jos 1990-luvulla tuhanteen päiväperhoseen tarvittiin kuukausi ja yksi viikko (noin 36 havaintopäivää), 2000-luvulla kuukausi riitti jo mainiosti (noin 28 havaintopäivää). Saman asian voi sanoa toisinkin: kun ensimmäisen vuosikymmenen aikana päästiin vain kerran 40 perhoseen päivässä, toisella vuosikymmenellä näin tapahtui jo keskimäärin joka toinen vuosi. Lämpimien kesien kiihdyttämistä muutoksista selvän on kuitenkin tämä: päiväperhoset ovat kovaa vauhtia matkalla pohjoiseen.

TIMO LEHTO

